

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Eduskunta on 29 päivänä syyskuuta 1981 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 101 (1981 vp.) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Samassa tarkoituksessa eduskunta on lähettänyt valiokuntaan 24 päivänä toukokuuta 1979 ed. Hyvösen ym. lakialoitteen n:o 292 (1979 vp.) laiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta.

Tässä yhteydessä valiokunta on päättänyt myös ottaa käsiteltäväksi eduskunnan 12 päivänä kesäkuuta 1979 valiokuntaan lähettämät ed. Joutsenlahden ym. toivomusaloitteen n:o 1238 (1979 vp.) kunnalliskotien rakentamiseen tarkoitetun valtionosuuden korottamisesta, ed. E. Laineen ym. toivomusaloitteen n:o 1307 (1979 vp.) vanhain- ja kunnalliskotien henkilökunnan palkkauksen saattamisesta valtionavun piiriin, ed. Muroman ym. toivomusaloitteen n:o 1365 (1979 vp.) yksityisten päiväkotien saattamisesta valtionavun osalta samanlaiseen asemaan kuin kunnalliset päiväkodit, ed. Paakisen ym. toivomusaloitteen n:o 1379 (1979 vp.) eräiden lasten kuljetuskustannusten saattamisesta päivähoiton valtionapuun oikeuttaviksi menoiksi, ed. Pekkarisen ym. toivomusaloitteen n:o 1380 (1979 vp.) sosiaalihuollon valtionapujärjestelmän perusteiden yhdenmukaistamisesta terveydenhuollon perusteiden kanssa, ed. Rosnellin ym. toivomusaloitteen n:o 1417 (1979 vp.) huoltoavun valtionosuuksien korottamisesta, ed. Säilynojan ym. toivomusaloitteen n:o 1447 (1979 vp.) ns. Valtava-projektin kiirehtimisestä, ed. Uiton ym. toivomusaloitteen n:o 1479 (1979 vp.) valtionavustuksen ulottamisesta koskemaan lastenkotien rakentamista, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1582 (1979 vp.) kuntien sosiaalitoimen kustannusten saattamisesta kokonaan valtionavun piiriin, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1583 (1979 vp.) Kuopion läänin kuntien taloudellisesta tukemisesta kunnalliskotien rakentamisessa ja perusparantamisessa ja ed. Zilliacuksen ym. toivomusaloitteen n:o 1597 (1979 vp.) sosiaali- ja terveyden-

huollon yhteistoiminnasta vanhusten ja pitkäaikaissairaiden hoidon järjestämisessä, eduskunnan 23 päivänä helmikuuta 1982 valiokuntaan siirtämän ed. Savolan ym. toivomusaloitteen n:o 312 (1980 vp.) kuntien suorittaman elinympäristöön suuntautuvan kansanterveystyön ja ympäristöterveydenhuollon menojen saattamisesta valtionapuun oikeuttavaksi menoksi sekä eduskunnan 20 päivänä maaliskuuta 1981 valiokuntaan lähettämän ed. Peltolan ym. toivomusaloitteen n:o 543 (1981 vp.) kuntien ja eduskunnan vaikutusmahdollisuudet huomioonottavan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuusjärjestelmää koskevan lainsäädännön aikaansaamisesta.

Asiantuntijat

Asian johdosta ovat olleet kuultavina valiokuntasihtööri Tapani Koski eduskunnasta, kansliapäällikkö Kari Puro, osastopäällikkö Pekka Ojala, osastopäällikkö Markus Onnela, osastopäällikkö Matti Marjanen, suunnittelupäällikkö Markku Lehto, apulaisosastopäällikkö Berndt Långvik, hallitusneuvos Risto Jaakkola, hallitussihtööri Greta Bergestad, hallitussihtööri Anne Manninen, hallitussihtööri Raimo Salonen, taloussihtööri Esko Tainio, ylitarkastaja Kyösti Suonoja ja esittelijä Martti Lähteinen sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Tauno Ylinen ja toimistopäällikkö Kalevi Salminen valtiovarainministeriöstä, pääsihtööri Arto Laitinen sisäasiainministeriöstä, ylijohtaja Klaus Tapani maa- ja metsätalousministeriöstä, toimistopäällikkö Antti Toivonen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, pääjohtaja Margit Eskman, ylitarkastaja Riitta Wirkkala ja psykologi Sirpa Taskinen sosiaalihuolluksesta, pääjohtaja Erkki Kivalo ja apulaisosastopäällikkö Jarkko Eskola lääkintöhallituksesta, toimistopäällikkö Reino Kanerva työsuojeluhallituksesta, toimistopäällikkö Aatos Lämsisyrjä elinkeinohallituksesta, osastopäällikkö Matti Rajala Uudenmaan lääninhallituksesta, osastopäällikkö Armas Istanmäki Keski-Suomen lääninhallituksesta, osastopäällikkö Jouko Mäkelä Oulun lääninhallituk-

sesta, osastopäällikkö Jyrki Kivistö ja apulais-osastopäällikkö Torsten Widén Suomen Kaupunkiliitosta, varatoimitusjohtaja Eero Koivukoski, toimistopäällikkö Aulis Vintturi ja lakimies Taisto Ahvenainen Suomen Kunnallisliitosta, varatuomari Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundista, johtaja Heikki Simola Sairaallaliitosta, apulaiskaupunginjohtaja Anna-Liisa Hyvönen ja apulaiskaupunginjohtaja Pentti Pusa Helsingin kaupungista, kaupunginjohtaja Pertti Vainionpää ja sosiaalihoitaja Erkki Torppa Nurmeksessä kaupungista, kaupunginjohtaja Antti Koskinen ja sosiaalihoitaja Pentti Pesonen Harjavallan kaupungista, kunnanjohtaja Harry Bundas ja sosiaalisiihteeri Lea Granqvist Kemiön kunnasta, sairaalanjohtaja Arvo Relander, liittohallituksen varapuheenjohtaja Antti Moisio ja toimistopäällikkö Seppo Tuomola Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaista, johtajalääkäri Terttu Arajärvi ja talousjohtaja Pentti Väänänen Lastenlinnan sairaalan kuntainliitosta, sosiaaliasiainsiihteeri Lauri Kaarisalo Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, lakimies Soile Salovaara Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsiihteeri Kai Libäck Akava ry:stä, varatuomari Mikko Hurmalainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, apulaishoitaja Kalervo Juurinen Kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta, liittosiihteeri Jouni Riskilä Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitosta, toiminnanjohtaja Markku Äärimaa ja varatuomari Arno Schrey Suomen Lääkäriliitosta, osastopäällikkö Maija Anttila Suomen Sairaanhoidajaliitosta, puheenjohtaja Salme Pihl Suomen Apuhoidajaliitosta, sosiaali- ja terveysjohtaja Jaakko Tuomi Sosiaalityöntekijäin Liitosta, toiminnanjohtaja Terttu Akselin Suomen Lastentarhanopettajain Liitosta, psykologi Ritva Nupponen Suomen Psykologiliitosta, johtaja Marjatta Halkilahti Kunnalliskotien Johtajien Yhdistyksestä, toiminnanjohtaja Markku Ruohonen ja hallituksen jäsen Aulis Pirinen Sosiaaliturvan Keskusliitosta, puheenjohtaja Heikki Koski ja toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Ilkka Väänänen ja talousjohtaja Kaimo Rytönen Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, toimitusjohtaja Elina Rautanen Pelastakaa Lapset ry:stä, toiminnanjohtaja Terttu Sundholm Vanhustvön Keskusliitosta, osastopäällikkö Heimo Taskinen Invalidiliitosta, toiminnanjohtaja Erkki Mänttari Invalidisäätiöstä, puheenjohtaja Heikki Helminen ja yleisiihteeri Pertti Rajala Kehitysvammaliitosta, johtaja Juhani Tuhkanen

Pohjois-Karjalan palvelutalosta, puheenjohtaja Kalle Könkkölä Kynnys ry:stä, hallituksen puheenjohtaja Pekka Kurvinen ja apulaishoitaja Mauno Talvitie Rinnekotisäätiöstä, pääsiihteeri Jouko Vasama Sosiaali- ja Terveysjärjestöjen Yhteistyöyhdistyksestä, johtaja Eila Heiskanen Haukkalan lasten psykiatrisesta hoitolaitoksesta, varapuheenjohtaja Jyrki Pennanen ja neuvottelukunnan jäsen Marjatta Hämäläinen Kasvatusneuvolain neuvottelukunnasta sekä puheenjohtaja Iris Salo, lastenpsykiatri Hellevi Kurki ja koulutoimenjohtaja Esko Lämsä Suomen Kasvatusneuvolain Liitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa ehdotetaan kunnille ja kuntainliitoille sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin suoritettavat valtionosuudet tasattaviksi samansuuruisiksi siten, että terveydenhuollon osalta valtionosuuksia kokonaisuudessaan jonkin verran alennetaan ja sosiaalihuollon osalta korotetaan. Valtionosuus, joka suoritettaisiin kantokykyluokituksen mukaan porrastettuna, olisi yhtä suuri sekä perustamiskustannuksiin että käyttö-kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnille ja kuntainliitoille aiheutuviin kustannuksiin suoritettavien valtionosuuksien tasamisen ja valtionosuusperusteiden yhtenäistämisen lisäksi ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteiset suunnittelujärjestelmät uudistettaviksi. Suunnitelmat laadittaisiin kunnallisen terveydenhuollon lisäksi myös kunnallisesta sosiaalihuollosta. Samalla valtion, kuntien ja kuntainliittojen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelujärjestelmiä kevennettäisiin, yhtenäistettäisiin ja yksinkertaistettaisiin. Ne sovitettaisiin yhteen valtion tulo- ja menoarviokäsittelyn sekä kuntien kuntasuunnitelma- ja talousarvion käsittelyn kanssa. Ehdotettu valtionosuusjärjestelmä poistaisi samalla huomattavasti sekä valtiolle että kunnille nykyisin aiheutuvia tarpeettomia hallintokustannuksia.

Uudistus luo esityksen mukaan entistä paremmat edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tarkoituksenmukaiselle kehittämiselle siten, että osa terveydenhuollon laitospalvelusta voidaan korvata sosiaalihuollon laitosten antamalla palveluilla tai sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Esitys liittyy kiinteästi samaan aikaan eduskunnalle annettuun

sosiaalihuoltolain säätämistä koskevaan hallituksen esitykseen (hallituksen esitys n:o 102/1981 vp.).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erityisen laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta. Samalla olisi tehtävä tästä johtuvat muutokset 31:een voimassa olevaan lakiin.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1984 alusta lukien.

Aloitteet

Lakialoitteessa n:o 292 (1979 vp.) ehdotetaan lasten päivähoitolakia muutettavaksi siten, että kunnan olisi varattava paikkoja vähintään 4/5:lle alle kymmenvuotiaista lapsista, joiden ainoa huoltaja tai molemmat huoltajat käyvät ansiotyössä tai opiskelevat. Lakiehdotuksessa esitetään niin ikään päiväkodin valtionosuuteen oikeuttavien käyttökustannusten piiriä laajennettavaksi siten, että valtionosuus suoritettaisiin myös lasten ruokailusta, terveyden ja puhtauden hoidosta sekä toiminnasta ja välineitten hankkimisesta aiheutuviin menoihin. Niin ikään ehdotetaan päiväkodin perustamiskustannusten valtionapu saatettavaksi lakisääteiseksi ja yhtä korkeaksi käyttökustannusten kanssa.

Toivomusaloitteessa n:o 1238 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin avustamalla epäasiallisten, vanhentuneiden kunnalliskotien rakentamista samalla valtionosuudella kuin terveyskeskustenkin rakentamista.

Toivomusaloitteessa n:o 1307 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus antaisi eduskunnalle esityksen valtionapusuunnitelmien muuttamiseksi siten, että vanhain- ja kunnalliskotien henkilökunnan palkkaus- ja muut menot hyväksytään valtionapuna kuuluviksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1365 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin yksityisten päiväkotien saattamiseksi kunnallisten kanssa samantarvoiksi valtionavun suhteen.

Toivomusaloitteessa n:o 1379 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin niiden kuljetuskustannusten saamiseksi valtionapuna oikeuttaviksi päivähoitoon menoiksi, joiden turvin järjestetään vammaisten ja syrjäseutujen pääasiassa esikouluikäisten lasten pääsy päivähoitopalveluksista osallisiksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1380 (1979 vp.) ehdotetaan, että kunnille myönnettäisiin val-

tionapua sosiaalitoimen menoihin samojen periaatteiden mukaan kuin terveydenhuoitokustannuksiin.

Toivomusaloitteessa n:o 1417 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi viipymättä toimenpiteisiin esityksen antamiseksi eduskunnalle huoltoavun valtionosuuksien korottamiseksi kuntien kantokykyluokitukseen perustuen keskimäärin 50 prosentin tasolle.

Toivomusaloitteessa n:o 1447 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus kiirehtisi ns. Valtava-projektin aikaansaamista sellaisessa muodossa, että se takaisi kunnille terveyspalvelujärjestelmän edelleen kehittämisen edellytykset, turvaisi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon kokonaisvaltaisen suunnittelun ja kehittämisen mahdollisuudet ja yhdenmukaistaisi valtionosuuden molemmilla sektoreilla.

Toivomusaloitteessa n:o 1479 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus laajentaisi kunnille ja kuntainliitoille maksettavat valtionavustukset koskemaan myös lastenkotien rakentamista.

Toivomusaloitteessa n:o 1582 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin kuntien sosiaalitoimen kustannusten asteittain siirtämiseksi kokonaisuudessaan valtionavun piiriin.

Toivomusaloitteessa n:o 1583 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin Kuopion läänin kuntien taloudelliseksi tukemiseksi kunnalliskotien rakentamisessa ja perusparantamisessa.

Toivomusaloitteessa n:o 1597 (1979 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin terveyden- ja sosiaalihuollon suunnittelussa siten, että vanhusten ja kroonikkojen huollon voimavarojen koordinointi olisi tehokkaampaa, että vanhustenhoitoa kehitettäessä erityisesti kiinnitettäisiin huomiota terveyden- ja sosiaalihuollon yhteistyöhön, että hoitopaikkoja käytettäisiin joustavasti asiaankuuluvan lääketieteellisen hoitotarpeen mukaisesti, että kotisairaanhoidon voimavaroja kehitettäisiin sekä että sosiaalisia tukimuotoja kotona tapahtuvaa hoitoa varten lisättäisiin.

Toivomusaloitteessa n:o 312 (1980 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta kuntien suorittama elinympäristöön suuntautuva kansanterveysyö ja ympäristöterveydenhuolto menoilta luettaisiin valtionosuuteen oikeuttavaksi.

Toivomusaloitteessa n:o 543 (1981 vp.) ehdotetaan, että hallitus antaisi eduskunnalle sellaiset sosiaali- ja terveydenhuollon suunnit-

telu- ja valtionosuusjärjestelmää koskevat lakiesitykset kevätkaudella 1981, joissa turvattaisiin vähintään 33,3—66,6 prosentin suuruinen valtionosuus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä kevennettäisiin suunnitteluprosessia ja lisättäisiin kuntien ja eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä.

Valiokunnan kanta hallituksen esitykseen

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia pääosin tarpeellisin, minkä vuoksi valiokunta on asettunut lakiehdotusten hyväksymisen kannalle jäljempänä mainittuja muutosehdotuksia lukuunottamatta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lakiehdotuksen 5 §:n 6 ja 7 kohtien mukaan valtakunnalliset suunnitelmat sisältävät muun muassa perusteet voimavarojen mitoittamisesta, ohjausta ja valvontaa varten sekä muut tarpeelliseksi katsottavat seikat. Valiokunnan mielestä mainittuihin kohtiin sisältyvät säännökset tekevät mahdolliseksi valtakunnallisten suunnitelmien sisällön mielivaltaisen laajentamisen ja suunnittelun yksityiskohdaisuuden lisäämisen. Kun lakiehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa suunnittelujärjestelmää ja lisätä kuntien toimintamahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamisessa, valiokunta ehdottaa 5 §:n 6 ja 7 kohdan poistettavaksi.

Lakiehdotuksen 16 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kunnalle ja kuntainliitolle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin tulevan valtionosuuden suuruudesta. Ehdotuksen mukainen kuntien kantokykyluokittain porrastettu valtionosuusasteikko ei ole tasavälinen, mikä eräissä tapauksissa johtaa yksittäisen kunnan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen kunnan siirtyessä kantokykyluokasta toiseen. Ehdotuksen mukainen valtionosuusasteikko johtaisi myös siihen, että valtaosa kunnista saisi sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin valtionosuutta keskimäärin nykyistä vähemmän. Hallituksen esityksen mukainen perustamiskustannuksiin tulevan valtionosuuden korottuminen kattaisi vain osaksi kunnille aiheutuvat valtionosuuden menetykset siitä huolimatta, että valtionosuuksien kokonaismäärä jonkin verran nousisi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa valtionosuusasteikon tarkistamista siten, että käytettävissä olevien varojen puit-

teissa eri kantokykyluokkien väliset erot valtionosuusprosentteissa olisivat mahdollisimman tasaiset ja että valtionosuuden suuruus kohdentuisi eri kantokykyluokkiin kuuluihin kuntiin mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Valiokunnan tekemät muutosehdotukset merkitsevät vuosittain noin 50 miljoonan markan siirtymää valtiolta kunnille.

Lakiehdotuksen 17 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lukuisia poikkeuksia kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetusta laista (35/73). Poikkeusten tarkoituksena on yksinkertaistaa ja selventää valtionosuusmenettelyä. Valiokunnan käsityksen mukaan eräs merkittävimmistä sekä valtion että kuntien valtionapuviranomaisia työllistävästä yksityiskohdista valtionosuussäännöstössä on yksittäisten menojen valtionosuuskelpoisuuden tutkiminen ja tästä aiheutuvien erimielisyyksien selvittäminen. Kun otetaan huomioon, että kysymys on tällöin jo syntyneiden kustannusten jakautumisesta valtion ja kuntien kesken, ei tällaista yksityiskohtaista tarkistusmenettelyä enää voida pitää tarkoituksenmukaisena. Kun eri toiminnot ja voimavarat lisäksi vahvistetaan ennakolta toteuttamissuunnitelmassa ja valtionosuus suoritetaan vain vahvistettuun toimintaan, valtion viranomaisen jälkikäteen tapahtuva kustannusten tarpeellisuusharkinta ei ole enää tämänkään vuoksi tarpeen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 17 §:n 9 kohtaan lisättäväksi valtionosuuslain 8 §:n 1 momentin siten, ettei mainittua säännöstä enää sovellettaisi sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lakiehdotuksen 18 §:n 5 kohdassa ehdotetaan, että jos henkilökunnan palkkaus tai muut taloudelliset edut on suoritettu suurempina kuin valtionosuuslaissa säädetyt perusteet edellyttävät, valtioneuvosto voi säännöksessä mainitun neuvottelukunnan annettua asiasta lausuntonsa päättää, että valtionosuus evätään kokonaan tai osaksi sen palkkauksen tai niiden muiden etujen kohdalta, joihin poikkeaminen on kohdistunut. Lakiehdotuksen tarkoituksena on siten laajentaa tältä osin terveydenhuollon alalla nykyisin noudatettavaa neuvottelukuntamenettelyä yli-palkkausten osalta. Sosiaalivaliokunnassa on käynyt ilmi, että kyseinen neuvottelukuntamenettely on hallinnollisesti raskas ja neuvottelukunnan toiminta on muutoinkin kohdistunut suhteellisen epäolennaisiin virkaehtosopimusten mukaisten etujen ylityksiin. Valiokunnan mielestä kunnallisten virka- ja työehtosopimusten noudattamisen valvonnan tulisi perustua kunnallis-

lain sekä virkaehto- ja työehtosopimusten mukaisiin valvontajärjestelmiin. Mahdolliset puutteet palvelussuhteen ehtojen noudattamisen valvonnassa olisi korjattava muussa yhteydessä kuin valtionosuuslainsäädännöllä. Lisäksi on pidettävä kohtuuttomana, että valtionosuus voidaan säännöshdotuksen mukaan evätä myös muilta osin kuin sopimuksen mukaisen etuuden yli menevältä osalta. Niin ikään säännöshdotuksen hyväksyminen johtaisi siihen, että valtionosuusasioita keskitettäisiin entistä enemmän valtioneuvoston tasolle, mikä puolestaan olisi ristiinriidassa tehtävien ja toimivallan siirtoja koskevien periaatteiden kanssa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 18 §:n 5 kohta poistetaisiin.

Lakiehdotuksen 24 §:n osalta hallituksen esityksen perusteluissa todetaan muun muassa, että yksityisellä yhteisöllä tai laitoksella tarkoitetaan tässä juridista henkilöä, joka voi itse omasta puolestaan kantaa ja vastata. Vastaavaa määrittelyä ei ole itse lakitekstissä eikä myöskään 24 §:n taustalla olevassa yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslaissa (238/79). Koska hallituksen esityksen perusteluissa ei ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan tietoisesti tarkoitettu ottaa kantaa mainittuun toistaiseksi epäselvään tulkintakysymykseen, valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen perustelut tältä osin eivät vastaa nykyistä tilannetta toimiehtosopimuslalla.

Lakiehdotuksen 25 §:ää valiokunta ehdottaa selvennettäväksi siten, että ministeriö tekisi perustamissuunnitelmaa ja toteuttamishankkeita koskevat päätöksensä asianomaisen keskusviraston esityksestä. Vielä valiokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi siten, että perustamishankkeisiin liittyvät asiakirjat on toimitettava asianomaisen lääninhallituksen välityksellä keskusvirastoon tai ministeriöön. Niin voidaan välttää tätä menettelyä koskevien säännösten ottaminen erikseen useisiin kymmeniin asetuksiin. Käytäntö jäisi perustamishankkeiden osalta siten nykyiselleen. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännökseen kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 28 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä ja teknisiä muutoksia.

Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momenttia ja 31 §:n 1 momenttia valiokunta ehdottaa selvennettäväksi siten, että lain voimaantuloa edeltävien suunnitelmien ja ennen lain voimaantuloa syntyneiden kustannusten käsittelyssä noudatetaan aikaisemmin voimassa olleita sekä aineellisia että menettelyä koskevia säännöksiä, vaikka asian

käsittely tapahtuisi nyt säädettäväksi ehdotetun lain voimassa ollessa.

Lakiehdotuksen 31 §:n 4 momentissa ehdotetaan lain voimaantulon jälkeisessä siirtymävaiheessa otettavaksi käyttöön menettely, jossa yli kymmenen prosenttiyksikköä aikaisempaa korkeamman valtionosuuden saavilta kunnilta vähennettäisiin niille muutoin tulevaa valtionosuutta ja näin syntyvä säästö siirrettäisiin valtionavustuksena niille kunnille, joiden valtionosuusprosentti on yli viisi prosenttiyksikköä alempi kuin ennen lain voimaantuloa. Sosiaalivaliokunnan saaman selvityksen mukaan säännöksen merkitys jäisi käytännössä erittäin vähäiseksi siitä syystä, ettei yli kymmenen prosenttiyksikköä aikaisempaa korkeampaa valtionosuutta saavia kuntia voi lakiehdotuksen voimaantultua löytyä kovinkaan monta. Tällöin valtionosuuksia menettävät kunnat jäisivät joka tapauksessa kokonaan ilman säännöksessä tarkoitettua valtionavustusta. Lisäksi säännöksen soveltaminen edellyttää käytännössä suhteettoman laajan selvitystyön toteuttamista odotettavissa olevaan hyötyyn verrattuna. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksen poistettavaksi lakiehdotuksesta.

Lakiehdotuksen 31 §:n 5 momentissa ehdotetaan, että vuosina 1982 ja 1983 kuntien tai kuntainliittojen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin ottaman henkilöstön palkkaus- ja muihin menoihin suoritetaan valtionosuutta tämän lain mukaisesti vain siinä tapauksessa, että sanottuina vuosina tapahtunut henkilöstön lisäys hyväksytään vuotta 1984 koskevissa tämän lain mukaisissa tai niitä myöhemmissä valtakunnallisissa suunnitelmissa. Säännöksen ottaminen lakiin saattaisi valiokunnan saaman selvityksen mukaan johtaa kuitenkin siihen, että kunnat jo ennen lain voimaantuloa pidättävät niistäkin henkilöstön ottamisista, joihin ne olisivat ryhtyneet ilman sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuuslain säätämistä. Tämä ei valiokunnan mielestä voi olla tarkoituksenmukaista. Kun säännöksen hyväksymisestä saattaa lisäksi olla seurauksena se, että kunnissa ja kuntainliitoissa olisi lain voimaantulon jälkeen sekä tavanomaisia valtionosuusvirkoja että vastaavia virkoja, joihin valtionosuutta ei suoritettaisi nyt kysymyksessä olevan säännöksen johdosta, sosiaalivaliokunta ehdottaa säännöksen poistettavaksi lakiehdotuksesta epätarkoituksenmukaisena.

Työsuojeluhallinnosta annetun lain 7 §:ää ehdotetaan esityksessä muutettavaksi muun

muassa siten, että työsuojelutarkastajan virka voisi olla sivuvirkainen. Sosiaalivaliokunta katsoo kuitenkin, ettei sivuvirkainen työsuojelutarkastaja voi huolehtia tehtävistään riittävän tehokkaasti. Valiokunnan mielestä nykyinen tilanne, jossa työsuojelutarkastajan virka voi olla yhdistettynä kunnan muuhun virkaan ja että kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen työsuojelutarkastajan virka, antaa kunnille riittävät mahdollisuudet työsuojelutarkastajan tehtävien tarkoituksenmukaiselle hoidolle. Tämän vuoksi sosiaalivaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 7 §:ää muutettavaksi siten, että tilanne tältä osin säilyisi nykyisellään.

Elintarvikelain 8 §:n muutosehdotukseen sisältyy säännös, jonka mukaan eräät valvontakustannukset suoritettaisiin valtion varoista. Säännösehdotuksessa on tältä osin jäänyt ottamatta huomioon elintarvikelain muutos (756/77), jolla tehtiin mahdolliseksi valtion maksuperustelain (980/73) nojalla annettujen asetusten soveltaminen myös elintarviketutkimuksiin. Kun lakiehdotuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole muuttaa vallitsevaa käytäntöä tältä osin, valiokunta ehdottaa pykälän viimeisen lauseen poistettavaksi.

Kansanterveyslain muutettavaksi ehdotetun 19 §:n sanamuodosta saattaa aiheutua, että kansanterveysasetuksen eräät säännökset on mahdollisilla syillä kumottava lain tullessa voimaan. Kun tätä ei ilmeisesti lakiehdotusta valmisteltaessa ole tarkoitettu, valiokunta ehdottaa 19 §:ää korjattavaksi siten, että tilanne tältä osin säilyisi nykyisellään.

Kansanterveyslain 41 §:ssä on säännös, jonka mukaan kunta on velvollinen määräämään kansanterveystyötä tekevän viranhaltijan osallistumaan täydennyskoulutukseen vähintään kerran kymmenessä vuodessa. Yhdenmukaisesti sosiaalihuoltolakiä koskevaan esitykseen tekemänsä muutosehdotuksen kanssa valiokunta ehdottaa kansanterveyslain 41 §:ää muutettavaksi siten, että tällaisen täydennyskoulutuksen tulee tapahtua vähintään kerran viidessä vuodessa.

Yliopistollisista keskussairaaloista annetun lain muutettavaksi ehdotetun 14 §:n 2 momentin sanontaa valiokunta ehdottaa korjattavaksi siten, että se vastaa voimassa olevan lain säädännön käsitteistöä.

Tuberkuloosilain 24 §:n 1 momenttiin jäisi kunnallisista yleissairaaloista annettuun lakiin tehtyjen muutosehdotusten johdosta virheellinen viittaus viimeksimainitun lain 33 §:n 2 momenttiin. Valiokunta ehdottaa tuberkuloosi-

lain 24 §:n 1 momentin viittaussäännöksen tässä yhteydessä korjattavaksi.

Lastensuojelulakiin ja päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annettuun lakiin jäisivät ehdotuksen mukaan edelleen voimaan säännökset yksityisiä toimintayksiköitä koskevista ohjesäännöistä. Kun hallituksen esityksessä ehdotetaan kehitysvammahuollon ja lasten päivähoiton osalta kokonaan luovuttavaksi erillisestä ohjesääntömenettelystä ja kun esitys sosiaalihuoltolaiksi jo sisältää kattavat säännökset sosiaalihuollon yksityisten toimintayksiköiden valvonnasta, sosiaalivaliokunta ehdottaa siirryttäväksi vastaavaan järjestelyyn myös lastensuojelun ja päihdehuollon osalta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa tässä yhteydessä kumottavaksi lastensuojelulain 32 §:n 3 momentin ja muutettavaksi päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annetun lain 11 §:n 6 momentin. Lisäksi valiokunta ehdottaa lastensuojelulain 40 §:n muutettavaksi siten, että lapsen tai nuoren henkilön huostassa pitämisen aiheuttamista kustannuksista perittäviin korvauksiin sovellettaisiin samoja perusteita kuin muihinkin sosiaalipalveluihin.

Invaliidihuoltolain muutettavaksi ehdotetun 18 §:n 2 momentin mukaan lukio-opetuksen antamisen edellytyksenä invalidille olisi edelleen muun muassa, että invalidin voidaan edellyttää selviytyvän menestyksellä opinnoistaan. Tällaisen edellytyksen asettaminen saattaa kuitenkin johtaa käytännössä kohtuuttoman tiukan harkintaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa poistettavaksi säännöksestä kyseisen kohdan, jolloin lukio-opetusta voidaan antaa, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Invaliidihuoltolain 25 f §:ssä säädetään työkokeilua, suojatyötä, työhönvalmennusta, sopeutumisvalmennusta tai elinkeinoneuvontaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen palveluksessa olevan henkilön oikeudesta eläkkeeseen ja oikeudesta hänen jälkeensä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen sekä yhteisölle tai laitokselle palkkaukseen tulevasta valtionavusta vähennettävästä eläkekustannusosuudesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuuslakiehdotuksen 22 ja 23 §:n vuoksi mainittu invaliidihuoltolain säännös käy tarpeettomaksi muiden kuin elinkeinoneuvontaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen palveluksessa olevien henkilöiden osalta. Koska elinkeinoneuvontaan ei ole tarkoitus soveltaa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuuslakia, on tarpeen säilyttää eläkeoikeutta koskevat säännökset täl-

tä osin invaliidihuoltolaissa. Valiokunta ehdottaa tässä yhteydessä tehtäväksi invaliidihuoltolain 25 f §:ään mainitut muutokset.

Invaliidihuoltolain 29 § ehdotetaan esityksessä kirjoitettavaksi siten, että invalidihuoltola koskevan kysymyksen selvittämiseksi sosiaalilautakunta voi määrätä invalidin sosiaalilautakunnan määräämän lääkärin tarkastettavaksi. Lakiehdotuksen 29 § liittyy osittain lain 8 §:ään, jonka mukaan lääkintähuoltona annettusta 29 §:ssä tarkoitettu muun muassa lääkärintarkastuksesta ja tutkimuksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset korvataan invalidille kokonaan. Tutkimusta koskevat säännökset sisältyvät nykyisin lain 29 §:n 2 momenttiin, joka käytännössä poistuisi hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Kun tarkoituksena kuitenkin ei ole ollut muuttaa lain 29 ja 8 §:n suhdetta mainitulta osalta, valiokunta ehdottaa 29 §:ää täydennettäväksi siten, että siihen sisältyisi myös muu tutkimus.

Invaliidihuoltolakea koskevien muutosehdotusten eräänä tarkoituksena on siirtää invalidihuollon järjestäminen kunnan hoidettavaksi. Kuitenkaan ei ole tarkoituksenmukaista poistaa eräiden sairaanhoitolaitosten johtaville lääkäreille tai ylilääkäreille erikseen annettua oikeutta päättää lääkintähuollon antamisesta potilaille, jollei jokin kunta sitä omien asukkaidensa osalta nimenomaan halua. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa invaliidihuoltolain voimaantulosäännöstä täydennettäväksi tätä tarkoittavalla tavalla.

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta invaliidirahalain (374/51) muuttamisesta. Mainitun lain 1 ja 10 §:ssä viitataan kuitenkin invaliidihuoltolakiin, jota ehdotetaan esityksessä merkittävästi muutettavaksi. Jotta invaliidihuoltolaki, invaliidirahalaki sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden, valiokunta ehdottaa tässä yhteydessä muutettavaksi myös invaliidirahalain 1 §:n 2 momentin ja 10 §:n. Lain 1 §:n 2 momentin muutostarve aiheutuu valtion ja kuntien välisen kustannustenjakojärjestelmän muuttumisesta, ja lain 10 §:n muutosesitys puolestaan siitä, että invalidihuollon järjestämisvastuu siirtyy pääasiassa kunnille. Tämän vuoksi invaliidihuoltolain mukaisista ratkaisuvallasta ei enää voida säilyttää keskusvirastossa. Edellä mainitut muutosehdotukset ovat näin ollen teknisluonteisia, käsiteltävänä olevan lainsäädäntöuudistuksen invaliidirahalakiin aiheuttamien heijastusvaikutusten huo-

mioonottamisesta johtuvia sanonnallisia täsmennyksiä ristiriidattoman kokonaisuuden aikaansaamiseksi.

Valiokunnan kanta aloitteisiin

Sekä laki- että toivomusaloitteissa tehdyt ehdotukset ovat hallituksen esityksen suuntaisia. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa aloitteet hylättäviksi.

Valiokunnan muut kannanotot

Valiokunnan mielestä käsiteltävänä olevan esityksen toteutuminen tulee muodostamaan keskeisen lainsäädännöllisen perustan, jonka varassa tällä ja ensi vuosikymmenellä esiintyvät ongelmat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä on ratkaistava. Valiokunta toteaa tyydytyksellä, että esitys on eduskunnan useasti esittämien toivomusten mukaisesti viimein saatu eduskunnan käsiteltäväksi. Erityisesti vanhustenhuollon, lastensuojelun ja lapsiperheiden tarvitsemien palvelujen kehittämiseksi suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on välttämätöntä. Tässä yhteydessä valiokunta kiirehtii lastensuojelua, päihteiden väärinkäyttäjien huoltoa ja vammaishuoltoa koskevan aineellisen lainsäädännön uudistamishankkeita siten, että lakiesitykset voidaan antaa ja käsitellä eduskunnassa hyvissä ajoin ennen nyt käsiteltävänä olevien lakiehdotusten voimaantuloa. Valiokunta kiirehtii myös nykyistä oikeudenmukaisemman asiakasmaksujärjestelmän aikaansaamista sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Valiokunnan mielestä olisi niin ikään tutkittava mahdollisuudet siirtää valtakunnallisten suunnitelmien hyväksyminen eduskunnan tehtäväksi.

Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen luo ainoastaan ne puitteet, joiden mukaan toimintoja voidaan kunnissa ja kuntainliitoissa kehittää. Uudistus ei sinänsä lisää tai vähennä sosiaali- ja terveyspalveluja. Palvelujen määrän ja laadun parantaminen riippuu olennaisesti valtion ja kuntien halukkuudesta kehittää näitä toimintoja. Tämän vuoksi sosiaalivaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon osoitetaan riittävästi voimavaroja kunnissa esiintyvien tarpeiden tyydyttämiseksi. Eri sosiaalipalvelujen lisäämisen ohella valiokunta korostaa tässä yhteydessä Etelä-Suomen terveyskeskusverkoston kehittämisen turvaamista ja koko

maan mielisairaanhoidolaitosten ajanmukaistamista.

Edellä mainittujen toiminnallisten tavoitteiden ohella esitykseen sisältyvien lakiehdotusten toteutuminen merkitsee myös suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän yksinkertaistamista ja hallinnollista keventymistä, minkä lisäksi tarkoituksena on lisätä kuntien itsenäistä liikkumavaraa sosiaali- ja terveyspalveluja kehittäessään. Valiokunta pitää tärkeänä, että näitä hallituksen esityksen perusteluissa esitettyjä periaatteita noudatetaan myös käytännössä lainsäädännön nojalla annettavia alemmanasteisia säännöksiä, määräyksiä, ohjeita ja kaavoja valmisteltaessa ja hyväksyttäessä. Niin ikään on pyrittävä lisäämään henkilöstön osallistumismahdollisuuksia sitä itseään koskevia suunnitelmia valmisteltaessa.

Valiokunnan mielestä hallituksen tulee tarkoin seurata yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelusten käyttöä ja tarpeen vaatiessa ryhtyä toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien poistamiseksi.

Uudistus johtaa toteutuessaan sekä keskuhallinnon että lääninhallinnon tehtävien muuttumiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Erityisesti väliportaan hallinnon kansanvaltaistaminen tulee uudistuksen toteutumisen johdosta valiokunnan mielestä entistä välttämättömämmäksi. Hallituksen olisi myös huolehdittava siitä, että lääninhallitusten henkilöstörakennetta tarkistetaan muuttuneita tehtäviä vastaaviksi. Keskushallinnon tehtävien muuttuessa on tarpeen vaatiessa tarkistettava hallinnon organisaatiota myös tältä osin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että yksilöllistä invalidihuoltoa koskevan päätöksenteon siirtyminen kuntien hoidettavaksi ei johda etuuskien tosiasialliseen heikkenemiseen. Tämän estämiseksi kunnallista päätöksentekoa on invalidihuollossa seurattava ja annettava tarpeen vaa-

tiessa riittävän yksityiskohtaisia ohjeita yhteäisen ja oikeudenmukaisen käytännön aikaansaamiseksi kaikissa kunnissa.

Valiokunnan ehdottamat muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määriin eivät ole niin merkittäviä, että voitaisiin olla etukäteen varmoja valtionosuuksien säilymisestä vähintään nykyisellä tasolla uudistuksen tultua voimaan. Tämän vuoksi hallituksen tulee valiokunnan mielestä seurata valtion ja kuntien kokonaiskustannuksissa tapahtuvia muutoksia ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin valtionosuusasteikkojen korjaamiseksi. Uudistuksesta saatavaa joka tapauksessa aiheutua yksittäisille kunnille kohtuuttomia valtionosuuksien menetyksiä. Erityisesti pienille ja vähävaraisille kunnille saattaa uudistuksesta aiheutua kohtuuttomia valtionosuuksien menetyksiä, jotka vaikeuttavat sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistä ja voivat asettaa koko kunnan talouden vaikeuksiin. Sosiaalivaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan myös siitä, että kuntien yleisiin rahoitusavustuksiin varataan riittävästi määrärahoja sosiaali- ja terveydenhuollon uuden valtionosuusjärjestelmän voimaantulon johdosta yksittäisille kunnille aiheutuvien menetysten korvaamiseksi.

Edellä olevaan viitaten sosiaalivaliokunta, joka valtiopäiväjärjestyksen 45 §:n ja eduskunnan työjärjestyksen 24 §:n nojalla on valinnut puheenjohtajansa esittelijäksi antamaan tarpeellisia tietoja asiaa eduskunnan täysistunnossa käsiteltäessä, kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset n:ot 3, 5—7, 9—15, 17 ja 18, 20—22, 24—27 ja 30—32 hyväksyttäisiin muuttamattomina, ja

että lakiehdotukset n:ot 1, 2, 4, 8, 16, 19, 23, 28 ja 29 hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 luku

Suunnittelu

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 §

Valtakunnallisten suunnitelmien sisältö

Valtakunnalliset suunnitelmat sisältävät:

- (1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä.)
- 4) selvitykset henkilökunnan määrässä vuosittain tapahtuvista muutoksista sekä lisäysten alueellisen jakautuman perusteista; *sekä*
- 5) arviot käyttökustannuksiin suoritettavien valtionosuuksien määristä.
- (6 ja 7 kohta *poist.*)

6—15 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 luku

Rahoitus

16 §

Valtionosuudet

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)
Valtionosuus lasketaan kunnittain kuntien kantokykyluokituksesta annetussa laissa (665/67) tarkoitettujen kantokykyluokkien perusteella seuraavasti:

Kunnan kantokykyluokka	Valtionosuus prosentteina kustannuksista
1	65
2	61
3	57
4	53
5	50
6	47
7	44
8	41
9	38
10	32.

17 §

Poikkeukset valtionosuuslaista

Valtionosuuslain säännöksistä poiketaan seuraavasti:

- (1—8 kohta kuten hallituksen esityksessä.)
- 9) valtionosuuslain 8 §:n 1 momentin *sekä* 14 ja 14 a §:n säännöksiä ei sovelleta;
- (10—12 kohta kuten hallituksen esityksessä.)

18 §

Valtionosuutta koskeva täydentävä säännös

Sen lisäksi, mitä edellä on säädetty:

- (1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä.)
- 3) lääninhallitus voi pidättää valtionosuuden kokonaan tai osittain, jos toiminnassa ei ole noudatettu vahvistettua toteuttamissuunnitelmaa; *sekä*
- 4) asiakkailta on perittävä 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista palveluista samat maksut ja korvaukset kuin vastaavista kunnallisista palveluista. (*Poist.*)
- (5 kohta *poist.*)

19—24 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Valtionosuustehtävien hoitaminen

Valtionosuuslaissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii tässä laissa säädettyistä toiminnoista aiheutuviin kustannuksiin suoritettavia valtionosuuksia koskevissa asioissa lääninhallitus. Asioissa, jotka koskevat perustamissuunnitelmaa, toteuttamissuunnitelmaa ja päätöstä valtionosuuden suorittamisesta *perustamiskustannuksiin*, mainittuna viranomaisena on kuitenkin asianomainen ministeriö, joka tekee päätöksensä perustamissuunnitelmasta ja toteuttamissuunnitelmasta alaisensa keskusviraston esityksestä. Perustamissuunnitelma, toteuttamissuunnitelma ja selvitys valtionosuuden suorittamiseksi perustamiskustannuksiin on toimitettava lääninhallitukselle, jonka on toimitettava ne oman lausuntonsa ohella asianomaiselle keskusvirastolle tai jos sitä ei ole, ministeriölle.

26 ja 27 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

28 §

Kaavojen vahvistaminen

Toteuttamissuunnitelma sekä kunnalliskertomukseen sisällytettävät tai siihen liitettävät sel-

vitykset sekä valtionosuusselvitykset on laadittava tarkoitusta varten vahvistettujen kaavojen mukaan (*poist.*). Kaavat vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö hankittuaan sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja asianomaisten kunnallisten keskusjärjestöjen lausunnot.

29 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä - kuuta 19 . Lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 19 vuosia 19 —19 koskevia valtakunnallisia suunnitelmia laadittaessa ja hyväksyttäessä sekä toteuttamisuunnitelmia laadittaessa ja vahvistettaessa. *Aikaisempien vuosien suunnitelmia*

vahvistettaessa tai muutettaessa noudatetaan aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

31 §

Siirtymäsäännökset

Milloin toimintayksikön rakentaminen, laajentaminen, peruskorjaus tai perushankinta on tämän lain voimaan tullessa kesken tai milloin rakentamista, laajentamista, peruskorjausta ja perushankintaa koskeva toteuttamisohjelma on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa, suoritetaan kyseisen hankkeen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin valtionosuus tai -avustus lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. *Muutoin tätä lakia sovelletaan vasta lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin.*

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

(4 ja 5 mom. *poist.*)

2.

Laki

työsuojeluhallinnosta annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan työsuojeluhallinnosta 24 päivänä heinäkuuta 1972 annetun lain (574/72) 7 ja 8 §, näistä 8 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetulla lailla (603/75), näin kuuluviksi:

7 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Työsuojelutarkastajan virka voidaan yhdistää kunnan muuhun virkaan (*poist.*). Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen työsuojelutarkastajan virka.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4.

Laki

elintarvikelain 7 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä heinäkuuta 1941 annetun elintarvikelain (526/41) 7 §:n 2 momentti ja
muutetaan 8 §, sellaisena kuin se on 28 päivänä lokakuuta 1977 annetussa laissa (756/77), näin kuuluvaksi:

8 §

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (/), ellei lailla ole toisin säädetty.
 (Poist.)

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä.)

8.

Laki

kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 3, 23 ja 24 §, 4 luvun otsikko, 27—39 §, 43 §:n 1 momentti, 44 § ja 50 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 § 29 päivänä syyskuuta 1978 annetussa laissa (744/78), 24 § 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (930/80), 27 § 18 päivänä kesäkuuta 1980 annetussa laissa (448/80), 27 a § 2 päivänä syyskuuta 1976 annetussa laissa (788/76), 4 luvun otsikko, 28—31 §, 33—35 §, 37—39 §, 43 §:n 1 momentti ja 44 § 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (592/75), 32 § 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (737/76) ja 36 § 29 päivänä kesäkuuta 1978 annetussa laissa (507/78), sekä *muutetaan* 2 ja 13 §, 14 §:n johdantolause ja 3 momentti, 14 a §:n johdantolause, 19 §, 21 a §:n 1, 3 ja 4 momentti sekä 25 ja 41 §, sellaisina kuin niistä ovat 14 §:n 3 momentti mainituissa 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa, 14 a §:n johdantolause 24 päivänä elokuuta 1979 annetussa laissa (675/79), 19 § muutettuna mainituilla 2 päivänä syyskuuta 1976 ja 18 päivänä kesäkuuta 1980 annetuilla laeilla, 21 a §:n 1, 3 ja 4 momentti 4 päivänä tammikuuta 1980 annetussa laissa (2/80) ja 25 § mainituissa 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa, sekä *lisätään* 21 a §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa 4 päivänä tammikuuta 1980 annetussa laissa, uusi 5 momentti sekä *lakiin* uusi 21 b § seuraavasti:

2, 13, 14 ja 14 a §
 (Kuten hallituksen esityksessä.)

19 §

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (/), ellei *erikseen* ole toisin säädetty.

21 a, 21 b ja 25 §
 (Kuten hallituksen esityksessä.)

41 §

Milloin lääkintöhallitus pitää sitä tarpeellisenä, kunta on velvollinen määräämään kansanterveystyötä tekevän viranhaltijan osallistumaan tämän toimialaa koskevaan lääkintöhallituksen järjestämään tai hyväksymään täydennyskoulutukseen, kuitenkin vähintään kerran viidessä vuodessa.

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki**yliopistollisista keskussairaaloista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan yliopistollisista keskussairaaloista 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun lain (244/81) 17 §:n 2 momentti,
muutetaan 14 §:n 2 momentti ja 16 § sekä
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

14 §

Yliopistolliseen keskussairaalaan otetaan hoidettavaksi potilaita, joilla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka keskussairaala-liiton (poist.) jäsenkunnassa mahdollisuuksien mukaan keskimäärin jäsenkuntien sairaansijojen lukumäärän suhteessa sekä Suomen kansalaisia, jotka oleskelevat keskussairaala-liiton (poist.) jäsenkunnassa ja joilla ei ole Suomessa väestö-

kirjalain mukaista kotipaikkaa. Kiireellistä hoitoa tarvitseva potilas on kuitenkin aina otettava sairaalaan.

15 a ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki**tuberkuloosilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 26 päivänä heinäkuuta 1960 annetun tuberkuloosilain (355/60) 24 §:n 4 momentti sekä 26, 27, 31 ja 31 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 24 §:n 4 momentti 4 päivänä tammikuuta 1980 annetussa laissa (4/80), 26 ja 27 § 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (599/75), 31 § 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (745/76) ja 31 a § 19 päivänä marraskuuta 1971 annetussa laissa (773/71), sekä

muutetaan 2 ja 11 §, 3 luvun otsikko, 24 §:n 1—3 ja 5 momentti sekä 32 §,

sellaisina kuin niistä ovat 11 § muutettuna 15 päivänä lokakuuta 1965 ja 19 päivänä joulukuuta 1980 annetuilla laeilla (545/65 ja 934/80), 3 luvun otsikko mainitussa 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa ja 24 §:n 1—3 ja 5 momentti mainitussa 4 päivänä tammikuuta 1980 annetussa laissa, näin kuuluviksi:

2 ja 11 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 luku**Suunnittelu ja valtionosuus****24 §**

Tuberkuloottisen tai tuberkuloottiseksi epäil-
lyn henkilön tutkimus ja hoito kunnallisessa

tuberkuloosiparantolassa ja muussa kunnalli-
sessä tuberkuloosilaitoksessa on potilaalle mak-
suton. Sama koskee sieltä poistettavalle poti-
laalle annettavia lääkemääräyksiä ja tuberku-
loosilääkkeitä. Muun potilaan tutkimuksesta ja
hoidosta peritään kunnallisista yleissairaaloista
annetun lain (561/65) 24 §:n 1 momentin
tai 32 §:n nojalla säädettyt maksut sen mukaan,
onko hoito keskussairaalassa, aluesairaalassa tai

paikallissaira-*alassa annettuun hoitoon verrattavaa* niin kuin siitä on tuberkuloosilain 5 §:n 3 momentin nojalla määrätty.

(2, 3 ja 5 momentti kuten hallituksen esityksessä.)

32 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

23.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1936 annetun lastensuojelulain (52/36) 5 ja 6 §, 32 §:n 3 momentti, 33 ja 35—37 §,

sellaisina kuin niistä ovat 32 §:n 3 momentti 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (948/80), 35 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla (poist.) ja 33 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 30 päivänä maaliskuuta 1979 annetulla lailla (384/79), sekä

muutetaan 9 luvun otsikko, 39 ja 40 § sekä 51 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 39 § 23 päivänä tammikuuta 1981 annetussa laissa (63/81), 40 § osittain muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla (899/70) ja 51 §:n 2 momentti 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (720/76), näin kuuluviksi:

9 luku

Suunnittelu ja valtionosuus

39 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

40 §

Sosiaalilautakunnan huostaan otetun lapsen tai nuoren henkilön huostassa pitämisen aiheuttamista kustannuksista voi lautakunta periä korvauksen noudattaen, mitä sosiaalihuoltolaissa (/) on säädetty sosiaalipalveluista perittävistä maksuista. Korvaus voidaan periä myös

henkilöltä, joka on velvollinen pitämään huolta lapsen tai nuoren henkilön elatuksesta ja hoidosta, kuitenkin vain siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa (234/29), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/75) ja lapseksi ottamisesta annetussa laissa (32/79) on elatusvelvollisuudesta säädetty.

51 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

28.

Laki

invalidihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun invalidihuoltolain (907/46) 22 b, 22 e, 22 g, 23, 24, 25, 25 a, 25 b, 25 c, 26, 27, 30 a, 31, 33 a ja 34 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 22 b ja 22 e § 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (597/78), 22 g § 29 päivänä joulukuuta 1973 annetussa laissa (1005/73), 25 § osittain muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetulla lailla (497/69), 25 a § muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1962 annetulla lailla (682/62) ja mainitulla 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetulla lailla, 25 b, 25 c ja 33 a § mainitussa 28 päivänä joulukuuta 1962 annetussa laissa, 27 § muutettuna 29 päivänä lokakuuta 1971 annetulla lailla (739/71) ja mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1973 annetulla lailla, 30 a § muutettuna 28 päivänä kesäkuuta 1968 ja 31 päivänä joulukuuta 1974 annetuilla laeilla (398/68) ja (1041/74) ja 34 a § 16 päivänä lokakuuta 1970 annetussa laissa (650/70),

muutetaan 8, 9 c, 11, 12, 14 ja 15 §, 18 §:n 1 ja 2 momentti, 19 c ja 21 §, 22 a §:n 2 momentti, 22 d ja 25 d §, 25 e §:n 2 momentti, 25 f ja 29 §,

sellaisina kuin niistä ovat 8 § muutettuna mainituilla 14 päivänä heinäkuuta 1969 ja 29 päivänä joulukuuta 1973 annetuilla laeilla, 9 c §, 18 §:n 1 momentti ja 19 c § mainitussa 29 päivänä lokakuuta 1971 annetussa laissa, 11 §, 18 §:n 2 momentti ja 25 d § mainitussa 28 päivänä joulukuuta 1962 annetussa laissa, 14 ja 29 § osittain muutettuina mainituilla 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetulla lailla, 15 § viimeksi mainitussa laissa, 21 § osittain muutettuna mainituilla 28 päivänä joulukuuta 1962 ja 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetuilla laeilla, 22 a §:n 2 momentti ja 22 d § mainitussa 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa sekä 25 e §:n 2 momentti ja 25 f § 29 päivänä kesäkuuta 1979 annetussa laissa (581/79), sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2, 3 ja 4 momentti sekä 4 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 29 päivänä joulukuuta 1973 annetussa laissa, uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

1, 4, 8, 9 c, 11, 12, 14 ja 15 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

18 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Sellaiselle varattomalle tai vähävaraiselle lukioiässä olevalle invalidille (poist.) voidaan, milloin se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, antaa koulutusta lukiossa tai vastaava opetus. Tästä koulutuksesta tai opetuksesta aiheutuvat menot suoritetaan soveltuvasti sen mukaan, mitä 14 §:ssä on säädetty. Viikkorahaa ei kuitenkaan tällaiselle invalidille suoriteta.

palikkaukseen saadaan edellä mainittua toimintaa varten tämän lain mukaista valtionapua ja jonka eläketurva ei määräydy kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) mukaisesti, oikeudesta eläkkeeseen ja oikeudesta hänen jälkeensä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen on voimassa, mitä niistä on säädetty eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetussa laissa (383/69).

29 §

Invalidihuoltoa koskevan kysymyksen selvittämiseksi sosiaalilautakunta voi määrätä invalidin sosiaalilautakunnan määräämän lääkärin tarkastettavaksi tai muuhun tutkimukseen.

19 c, 21, 22 a, 22 d, 25 d ja 25 e §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

25 f §

Elinkeinoneuvontaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen palveluksessa olevan henkilön, jonka

Voimaantulosäännös

(1—3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)
Päätökset, joilla sosiaali- ja terveystieteiden on invalidihuoltolain perusteella oikeuttanut

sairaalan, sairaalan erikoisosaston ja muun sairaanhoitolaitoksen johtavan lääkärin tai ylilääkärin päättämään lääkintähuollon antamisesta,

ovat päätöksenteko-oikeuden osalta edelleen voimassa, jollei asianomainen kunta toisin päättä.

29.

Laki

päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta 10 päivänä helmikuuta 1961 annetun lain (96/61) 35 a, 35 b, 37, 37 a, 40 ja 45 §,

sellaisina kuin niistä ovat 35 a § muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1976 ja 19 päivänä joulukuuta 1980 annetuilla laeilla (1104/76 ja 962/80), 35 b § mainitussa 29 päivänä joulukuuta 1976 annetussa laissa ja 37 a § 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1108/74), sekä

muutetaan 11 §:n 6 momentti, 3 luvun otsikko, 35 ja 36 §,

näistä 11 §:n 6 momentti sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa, 35 § sellaisena kuin se on muutettuna 27 päivänä elokuuta 1976 annetulla lailla (731/76) ja mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1976 annetulla lailla sekä 36 § sellaisena kuin se on mainitussa 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa, näin kuuluviksi:

11 §

Tarkempia määräyksiä kunnallisen huoltolan toiminnasta annetaan johtosäännössä sekä valtion huoltolan osalta ohjesäännössä, jonka sosiaalihallitus vahvistaa.

3 luku

Suunnittelu ja valtionosuus

35 ja 36 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Lisäksi valiokunta edellä sanottuun viitaten ehdottaa,

että invaliidirahain 1 §:n 2 momentti ja 10 § muutettaisiin näin kuuluviksi:

33.

Laki

invalidirahalain 1 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä kesäkuuta 1951 annetun invalidirahalain (374/51) 1 §:n 2 momentti ja 10 § näin kuuluviksi:

1 §

Invalidille, jolta puuttuu suuntausnäkö hänelle tuntemattomassa paikassa, voidaan myöntää invalidihuoltolain mukaista lääkintähuoltoa suuntausnäön palauttamiseksi tai näkökyvyn muutoin parantamiseksi.

10 §

Invalidirahan myöntämisestä ja muista sitä koskevista asioista päättää sosiaaliballitus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 292 (1979 vp.) sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Lopuksi valiokunta ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:o 1238, 1307, 1365, 1379, 1380, 1417, 1447, 1479, 1582, 1583, 1597 (kaikki 1979 vp.), 312 (1980 vp.) ja 543 (1981 vp.) hylättäisiin.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1982

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja M. Puhakka, varapuheenjohtaja Kauppi ja jäsenet Ajo, Alppi, Halonen, Joutsenlahti, Juntumaa, Kemppainen,

Mikkola, Pesola, Pokka, Raudaskoski (ositain), Saarikoski, Savolainen ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsen Raudasoja.

Vastalauseita**I**

Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lainsäädännön uudistamisen tavoitteena on sosiaalihuollon lainsäädännön perusteellinen uudistaminen ja vastaavan kattavan tuen saaminen valtionosuuksien osalta sosiaalihuoltoon kuin mitä terveydenhuollossa jo tällä

hetkellä on. Nykyisten valtionosuus- ja suunnittelujärjestelmien puutteet ovat ilmeisiä ja eri osapuolten yhteisesti toteamia samoin kuin valtionapuja säätelevien lakien liiallinen lukumäärä. Uudistuksella on siten myös tarkoitus yksinkertaistaa nykyistä monimutkaista valtionapujärjestelmää, joka kuvastuu muun muassa

siinä, että valtion tulo- ja menoarviossa on sosiaali- ja terveydenhuoltoon noin 70 eri valtionapumomenttia. Pääasiallisesti pidämme valiokuntakäsittelyssä hallituksen esitykseen tehtyjä muutoksia tärkeinä, mutta eräiltä keskeisiltä osin emme voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan ja esitämme seuraavassa yksityiskohtaiset perustelut muutosesityksille.

Uudistusta on valmisteltu yhteistyössä muun muassa kuntien keskusjärjestöjen kanssa. Kuitenkin valmistelun loppuvaiheessa jo sovituiksi katsottavista keskeisistä uudistuksista on hallituksen esityksessä ja myös valiokunnan mietinnössä poikettu. Kuntien keskusjärjestöjen asettamat tavoitteet uudistukselle ovat perustuneet sille, että muutoksen tulee olla kunnallistaloudellisesti mielekäs samalla kun se korjaa nykyisessä järjestelmässä olevat puutteet. Tavoitteena tulee yleisesti ottaen olla kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen ja valtion ohjauksen ja valvonnan vähentäminen siltä osin kuin siihen ei ole olemassa perusteltuja esteitä.

Hallitus ehdottaa valtakunnallisten suunnitelmien sisällön osalta, että niiden tulee sisältää mm. luettelot vuosittain toteutettavista tai aloitettaviksi suunnitelluista hankkeista, joiden kokonaiskustannukset ovat merkittävät, sekä arvio niiden kustannuksista ja valtionosuuksista. Tällainen ehdotus ei kuitenkaan takaa sitä, että merkittävien hankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen saataisiin nykyistä vakaammalle pohjalle. Aloitettavien ja toteutettavien hankkeiden tulee olla kaikilta osin ennakkolta tiedossa. Näin ollen katsomme, että hankeluetteloon tulee olla siten sitova, että vain siinä mainitut hankkeet voivat tulla aloitettaviksi ja toteutettaviksi.

Hallituksen esityksen toteuttamissuunnitelman vahvistamista koskevassa 10 §:n 2 momentissa ehdotetaan, että toteuttamissuunnitelma on jätettävä vahvistamatta siltä osin kuin se on lain, asetuksen, voimassa olevien valtakunnallisten suunnitelmien tai niiden perusteella annettujen ohjeiden vastainen. Tämä ehdotus antaa ohjeille liiallisen sitovuuden ja alistaa kunnallishallintoa liikaa valtion ohjaukseen. Lisäksi se lisää kohtuuttomasti keskusvirastojen valtaa ja vaikeuttaa toteuttamissuunnitelmien vahvistusta. Näin ollen edellä mainittu kohta ohjeiden sitovuuden osalta tulisi poistaa. Yksityiskohtaiset ohjeet ilmeisesti myös johtaisivat toteuttamissuunnitelmien samanlaiseen yksityiskohtaisuuteen, joka olisi niin ikään

vastoin ehdotuksen peruseriaatteita. Huomatavaa myös on, että ohjeiden sisältöä ei ole mitenkään rajoitettu. Näin saattaisi käydä, että ne usein olisivat aivan liian tulkinnanvaraisia ja kenties ristiriitaisiakin. Käytännön lopputuloks hallituksen esityksen mukaisessa säännöksessä olisi, että suunnitelman vahvistaminen itse asiassa tapahtuisi lääninhallituksen tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuen eli täysin päinvastoin kuin mihin muutoksella on esitetty pyrittävän.

Hallituksen esityksen yksityisten toimintayksiköiden palvelusten käyttämistä koskevat säännökset ovat epämääräisiä. Ehdotetussa muodossaan säännökset eivät takaa yksityisten palvelulaitosten toimintamahdollisuuksia, vaan on mahdollista, että yksityisten tai yksityisluontoisten palvelulaitosten toiminta tosiasiaa vaikeutuu niiden mahdollisesti menettäessä kuntien tuen. Ensimmäisen lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin yksityisen palveluja tuottavan laitoksen valtakunnallisesta luettelosta poistamista koskeva säännös on esitetyssä muodossaan liian epämääräinen ja suo sosiaali- ja terveysministeriölle harkintavallan, joka voi johtaa perustelemattomaan luettelosta poistamiseen. Tämän vuoksi säännöstä tulisi tarkentaa. Sen vuoksi esitämme 2 momenttiin lisäystä. Hallituksen esityksen perustelut 13 §:n osalta poikkeavat lakiehdotuksen tekstistä. Lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin säännös mahdollistaa alueellisesti merkittävän palvelujen tuottajan merkitsemisen valtakunnalliseen luetteloon, kun taas perustelujen mukaan tällaisen laitoksen tulee tuottaa säännöksessä mainittuja palveluja ainakin maan "huomattavalle osalle". Esityksen lakitekstin mukaan, mitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena, kyseessä olevien palvelujen määrä voi olla merkittävä esimerkiksi tietyn läänin tai jopa vain muutaman kunnan alueella. Tätä ei kuitenkaan välttämättä voida pitää koko maa huomioon ottaen "huomattavana osana". Yleisesti ottaen ei voida pitää täysin hyväksyttävänä sitä, että myös yksityisten laitosten palveluista perittävien maksujen tulee olla samansuuruisia kuin kunnallisista palveluista perittävien maksujen, koska palvelut ovat eritasoisia riippuen henkilökunnan lukumäärästä, koulutuksesta ja niin edelleen. Kustannukset voivat olla alhaiset ja toiminnan jatkaminen yksityisessä palvelulaitoksessa alemmilla kustannuksilla ja palvelumaksuilla voi olla tällaisen laitoksen toimintaperiaatteiden säilyttämiseksi perusteltua.

Hallituksen esityksen perusteluosassa todetaan yksityisten palvelujen hankkimisen osalta, että niillä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla, joita kunta voi hankkia tällaisten palvelujen tuottajien kanssa tekemiensä sopimusten nojalla, tarkoitetaan loppusuoritteiden luonteisia palveluja, ja niitä koskevat säännökset soveltuvat käytännössä vain sellaisiin yksityisiin palvelujen tuottajiin, joiden osalta on kysymys loppusuoritteiden luonteisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Perustelujen mukaan mainittuja säännöksiä ei olisi sovellettava esimerkiksi vain röntgenpalveluja tuottaviin toimintayksiköihin. Katsomme, että tällaista jaoteltua loppusuoritteiden luonteisiksi ja muunlaisiksi palveluiksi ei tulisi tehdä, koska tällöin saatetaan evätä tilanteesta riippuen mahdollisuus hankkia edullisimpia palveluita. Perusteluna tulisi olla ainoastaan yksityisiltä palvelujen tuottajilta hankittavien palvelujen tarve ja edullisuus.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 15 §:n osalta katsomme, että jos sopimuspuolet eivät pääse yksimielisyyteen sopimusehdoista, asia tulisi voida viedä eri osapuolten tasapuolisen etujen huomioon ottamisen vuoksi valtioneuvoston ratkaistavaksi. Tämän vuoksi ehdotamme 15 §:ään lisättäväksi toisen momentin.

Valtionosuuksien osalta hallitus esittää asteikoksi 31—65 prosenttia. Tästä on todettava, että valtion taloudellisesta tuesta on ennen kaikkea käyttökustannusten valtionosuus merkittävä. Esitetty valtionosuusasteikko johtaisi siihen, että kaikkien kantokäyttöluokkien osalta käyttökustannusten valtionosuus vähenisi. Yli puolet kunnista saisi nykyistä pienemmän käyttökustannusten valtionosuuden. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että käyttökustannusten valtionosuuden pienentyminen korvautuisi pääomakustannusten valtionosuuksien korotuksella. Tähän sisältyisi myös valtionosuuden kokonaismäärän arvioitu lisäys, joka edellyttää, että investoinnit jatkuvasti olisivat noin 11 prosenttia kokonaiskustannuksista. Tämä määrä vastaa vuoden 1978 tilannetta. Käytännössä sosiaali- ja terveydenhuollon pääomamenot vähentyivät jo vuonna 1979 9,5 %:iin kokonaismenoista. Tämä suuntaus näyttää jatkuvan. Siten ei ole perusteita olettaa investointien pysyvän läheskään vuoden 1978 tasolla. Näin ollen näyttää ilmeiseltä, että valtionosuuden kokonaismäärän arvioitu lisäys pääomamenojen valtionosuuden kautta jää toteutumatta. Edelleen kaikki merkittävät investoinnit ovat uudis-

tuksen jälkeenkin varsin yksityiskohtaisen hankesuunnittelun piirissä, jolloin valtio voi ratkaisevasti vaikuttaa niiden toteutumiseen ja siten myös rahoitusosuuteensa.

Hallituksen esittämän valtionosuusasteikon on arvioitu lisäävän valtionosuuksia noin 100 miljoonalla markalla. Lisäksi asteikko on väljyyksiltään epätasainen kantokäyttöluokittain ja rakentuu yhden vuoden eli vuoden 1978 selvitysaineiston pohjalta. Esityksen mukaista valtionosuutta on pidettävä riittämättömänä ja sattumanvaraisesti porrastavana. Katsommekin, että valtionosuuksien kokonaismäärää tulee lisätä esitetyistä noin 200 miljoonalla markalla ja tämän tulee tapahtua säätämällä asteikoksi 33,3—66,6 prosenttia tasavälisin portain. Erot ehdotuksen mukaisten ja nykyisillä perusteilla saatavien valtionosuuksien välillä ovat niin vähäiset, ettei ole mitään takeita siitä, että valtionosuudet ylipäänsä lisääntyisivät. Päinvastoin mahdolliselta näyttää, että nykyiset perusteet saattavat vuonna 1984 olla kunnille edullisemmat kuin ehdotetun asteikon mukaan määrittyvät valtionosuudet.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 26 §:n 1 momentti sisältää säännöksen ministeriön ja keskusviraston oikeudesta antaa tarkempia ohjeita valtakunnallisiin suunnitelmiin sisällytettävien ohjeiden soveltamisesta sen mukaan kuin valtakunnallisissa suunnitelmissa erikseen määrätään. Säännös on varsin tulkinnanvarainen ohjeiden antovaltuuksien osalta, ja katsommekin, että tämentyyppisen säännöksen tulisi olla tarkemmin rajattu ja kohdennettu. Tarkoitus ei luonnollisestikaan ole, etteivät valtionviranomaiset voisi antaa kuntia sitovia ohjeita, mutta tällaisten ohjeiden antovaltuuksien tulisi olla lähinnä toiminnan sisältöä koskevilla erityislaeissa. Edellä mainitusta johtuvan muutoksen ehdotamme tehtäväksi myös 2 momenttiin. Niin ikään tämä ehdotettu säännös on ristiriidassa niiden perusperiaatteiden kanssa, joissa korostetaan kuntien asemaa suunnittelussa. Katsommekin, että 26 §:n 2 momentissa säädetty ohjeiden antovaltuus on riittävä.

Kahdeksannen lakiehdotuksen 19 §:n osalta toteamme, että on pyrittävä siihen, ettei kunnille määrättävistä velvoitteista säädettäisi lakia alemmanasteisilla säädöksillä. Jos kansanterveysasetuksen (205/72) säännökset osoittautuisivat ristiriitaisiksi sen kanssa, mitä kansanterveyslain 19 § hallituksen esityksen mukaisena hyväksytyssä muodossaan sisältäisi, voidaan kuitenkin kansanterveysasetusta muuttaa

siten, että kunnalle määrättyjä kansanterveys-työhön kuuluvia velvoitteita sääntelevän kansanterveyslain 14 §:n sisältö pysyy muuttumattomana.

Lisäksi katsomme seitsemännentoista lakiehdotuksen osalta, että sen 2 §:ää ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa valiokunnan mietinnössä esitetyn kaltaiseksi ennen kaikkea sen vuoksi, että parhaillaan koko niin sanottua amanuenssikysymystä tutkitaan, ja lääkintöhallitus tulee ilmoituksensa mukaan lähiaikoina tekemään asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle esityksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan, paitsi että sen 5, 10, 13, 15, 16 ja 26 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

5 §

Valtakunnallisten suunnitelmien sisältö

Valtakunnalliset suunnitelmat sisältävät:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä.)

3) luettelot vuosittain toteutettavista tai aloitettavista (poist.) hankkeista, joiden kokonaiskustannukset ovat merkittävät sekä arvion niiden kustannuksista ja valtionosuuksista;

(4—7 kohta kuten valiokunnan mietinnössä.)

10 §

Toteuttamissuunnitelman vahvistaminen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Toteuttamissuunnitelma on vahvistettava muuttamatta. Siihen voidaan kuitenkin tehdä oikaisunluonteisia korjauksia. Toteuttamissuunnitelma on kuitenkin jätettävä vahvistamatta siltä osin, kuin se on lain, asetuksen (poist.) tai voimassa olevien valtakunnallisten suunnitelmien (poist.) vastainen ja siltä osin, kuin siihen sisältyy sellaisia hankkeita, toiminnan muuttamista tarkoittavia järjestelyjä sekä henkilökunnan määrässä tapahtuvia muutoksia, joiden toteuttaminen ei ole mahdollista ottaen huomioon valtakunnallisissa suunnitelmissa osoitetut voimavarat sekä läänin muiden kuntien ja kuntainliittojen tarpeet.

(3 ja 4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

13 §

Valtakunnallisten palvelujen tuottajien luettelo

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Jos valtakunnallinen palvelujen tuottaja ei enää täytä luetteloon merkitsemiselle asetettuja edellytyksiä, sosiaali- ja terveysministeriön tulee asettaa kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa palvelujen tuottajan on täytettävä 1 momentin mukaiset edellytykset. Jos määrääjän umpeen kuluttua edellytykset eivät ole täyttyneet, niin sosiaali- ja terveysministeriö voi poistaa palvelujen tuottajan 1 momentissa tarkoitusta luettelosta.

15 §

Sopimus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Jos palvelujen hankkimisesta halutaan sopia, mutta sopimuksen yksityiskohdista ei päästä yksimielisyyteen, osapuolet alistavat asian valtioneuvoston ratkaistavaksi. Ottaen tasapuolisesti huomioon sopijapuolten edut valtioneuvosto määrää silloin palvelusten tuottamisen ehdoista.

16 §

Valtionosuudet

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Valtionosuus lasketaan kunnittain kuntien kantokykyluokituksesta annetussa laissa (665/67) tarkoitettujen kantokykyluokkien perusteella seuraavasti:

Kunnan kantokykyluokka	Valtionosuus prosentteina kustannuksista
1	66,6
2	62,9
3	59,2
4	55,5
5	51,8
6	48,1
7	44,4
8	40,8
9	37,0
10	33,3

26 §

Objekt

(1 mom. poist.)

Lääninhallituksen ja keskusviraston on sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia asioita rat-

kaistessaan noudatettava (*poist.*) sosiaali- ja terveysministeriön tai muun ministeriön oman toimialansa osalta antamia yleisiä ohjeita.

väksyttäisiin muutoin sellaisenaan, paitsi että sen 2 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Lisäksi ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä kahdeksas lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi että 19 § hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Vielä ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä seitsemästoista lakiehdotus hy-

2 §
Sairaalaa, jossa annetaan 1 §:ssä tarkoitettua opetusta, on kunnan tai kuntainliiton perustettava valtion asianomaisen viranomaisen kanssa sovittavissa määrin opetusliläkäarin virkoja, jollei opetustoimintaa voida asianmu- kaisesti järjestää sairaalan muiden lääkärien toimesta, ja otettava palvelukseen lääkärikou- lutukseen kuuluvaa sairaalapalvelua suoritta- maan opiskelijoita amanuenssin toimiin tai muiksi harjoittelijoiksi.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1982

Eeva Kauppi
Saara Mikkola

Helena Pesola
Helge Saarikoski

Antero Juntumaa

II

Valtionosuuden kokonaislisäys on vielä valio- kunnan tekemän 50 miljoonan markan lisäyk- senkin jälkeen vain 150 miljoonaa markkaa, joka ei SMP:n mielestä olennaisesti tuo kun- nille lisäresursseja uuden Valtava-lainsäädännön riittäväksi toteuttamiseksi sosiaali- ja terveyden- hoitopalvelujen parantamiseksi.

Tämän vuoksi SMP:n puolesta ehdotan,

että hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentti kuuluisi seuraavasti:

16 §

Valtionosuudet

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnös- sä)

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1982

Anssi Joutsenlahti

Kunnan kantokyläluokka	Valtionosuus prosentteina kustannuksista
1	70
2	66
3	62
4	58
5	54
6	50
7	46
8	42
9	38
10	34

Samalla tulee valtionosuutta kunnille lisätä. Lakiesityksen muihin epäkohtiin en vasta- lauseessa puutu, koska juuri tasavälinen valtion- osuusasteikko ja riittävä valtionosuus on lain toteuttamiseksi tärkeintä.